

Sok szó esik a tanulmánykötetben az oktatási rendszer társadalmi megítéléséről; arról például, hogy látványosan leértékelődött az iskola, a tudásközvetítés presztízse, de megoszlanak a nézetek ennek mértékéről és okáról (még inkább terápiajáról).

A vitapontok mellett sok dologban kirajzolódik a konszenzuskötés lehetősége is:

— meglehetősen egyöntetű a nézet, miszerint a közoktatásnak a további differenciálódás irányába kell elmozdulnia;

— növekednie kell a társadalmi részvételnek a közoktatásra vonatkozó döntéseket illetően;

— a szükséges mértékű egységesség nem az irányítás beavatkozásától, hanem a folyamat- és a kimenetszabályozás egységétől remélendő;

— az érdekérvényesítés eddig nem ismert (negligált, tiltott, üldözött) tényezővel egyezkednie (alkudnia) kell az irányításnak; az oktatáspolitikai küzdőtéren új szereplők: demokratikus pedagógusszakszervezet, pedagóguskamara, szülői érdekérvényesítés, vállalati, gazdasági érdekartikuláció jelennek meg, a döntéshozatalnak, legalábbis a leglényegesebb kérdésekben: finanszírozás, minimum-teljesítmény stb. át kell tevődnie a parlamentre. Az oktatás-kutatásnak mint szakmának is szembe kell néznie ezekkel a változásokkal: az oktatáspolitikai alakításában érdekelt összes tényezőt figyelembe kell vennie, szerepe a tényfeltárás mellett egyre gyakrabban az érdekegyeztetés, illetve a szakértői tevékenység lesz.

Mi változik tehát?

Talán akkor fogalmazok a legpontosabban, ha azt mondom: a szabályok. Ugyanis ha megváltoznak a szabályok, szinte bizonyos, hogy megváltozik a szereplők magatartása, és — ebben reménykedhetünk, ha jóslásra nem is vállalkozunk — az eredmény is.

Pöcze Gábor

KARÁCSONY SÁNDOR NÖVENDÉKEINEK EMLÉKEZŐ TALÁLKOZÓJA

Földes, 1989. szeptember

Abból az alkalomból, hogy a földesi Általános Művelődési Központ a falu szülöttének, Karácsony Sándornak nevét vette fel, baráti találkozóra, emlékezésre gyűltek össze a mester egykori növendékei, hogy újraidézzék nagy hatású pályájának napjainkban is útbaigazító tapasztalatait. A névadó ünnepsé-

gen egyébként Szathmáry Lajos tanár úr, Ujfalussy József akadémikus, Pusztai Ferenc államtitkár és Krizsán Mihály, az ÁMK igazgatója tartottak méltató beszédet, szóltak Karácsony újramegismerésének fontosságáról, a "mellérendelő" nevelés, a szabad művelődés gondolatának aktualitásáról, egyebek közt abban az összefüggésben is, hogy a jól működő általános művelődési központ lehet intézményi bázisa a Karácsony szellemében reformáló pedagógiai-művelődésszervezői gondolatnak.

A tanítványok emlékező szavaiból ki kell emelni az alábbiakat:

Szathmáry Lajos az életműből arra a gondolatra hívta fel az emlékezők figyelmét, hogy "amit kicsiben kezdünk, alulról kezdünk építeni, annak van jövője".

Komjáthy Aladár a kiskoszmályi konferenciákra, a csallóközi ifjúsági találkozókra emlékezett a harmincas évekből, majd a Pápai Képzőtársaság 1941-es centenáriumi ünnepére, ahol a lelkesült, szebb magyar jövődőt álmódó diákságnak Németh Lászlót és Karácsonyt sikerült — merész baloldali tettként — szónoknak megnyerni. (Az önképzőkori munka fontosságáról mondott sorai curriculumról és extracurriculumról zajló mai vitákban is érvényesek — a beszédeket kiadvány örökítette meg.)

Vitányi Iván arról szólt, hogy a karácsonyisták nem alkottak elkülönült mozgalmat, ám a rendszer mégis mozgalmaszervező, homogén volt. Túl pedagógiai, művelődési jelentőségén, a "magyar demokrácia lelkiismeretének" nevezte, aktuális példaként idézte azt a szintézisképes toleranciát, melyben keresztényiség, liberalizmus, magyarság, demokrácia és szocializmus is megfért, ám amely mégsem volt "langymeleg" tolerancia.

Varga Domokos arról a kevesek által tudott tényről beszélt, hogy a kiskoszmályi találkozóra igyekvő Karácsonyt egy ízben maga Maszaryk "térítette el", s a találkozó, beszélgetés után biztosította, hogy mindig szabad átjárása lesz a határon. A másik emlék a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének 1947-es közgyűléséhez fűződik. Az elnök búcsúzó beszédet mondott, mint aki érzi, hogy "kikopik" a társadalmi változásokból. Az elköszönésül idézett Ady-versek rejtjeles üzenete: "Mi, az igazi nagyhatalmak mondjuk majd ki a penitenciát..."

Gál Sándor, aki a helyi KIE titkára volt, ma népfrontaktivista, a szülőfaluhoz fűző kapcsolatról szólt.

Kövendy Dénes is ehhez kapcsolta gondolatait. "Aki művelni akarja Földest, az tanuljon tőle." A "magyar észjárásnak" a földesi paraszttudatban fellelt sajátosságaiából idézett példákat.

Kontra György tájékoztatást adott az örvendetesen gyarapodó újrakiadá-
sokról, Karácsony-irodalomról, a sajtó alatt lévő tanulmánykötetről.

Denke Gergely az "atyának és testvérnek lenni egyszerre" különös pedagó-
gusi szerepvállalásáról, e ritka "kegyelmi állapotról" szolt.

A találkozó résztvevői kézhez kapták Karacs Zsigmond munkájaként a deb-
receni könyvtár kiadta Karácsony-bibliográfiát.

Trencsényi László

MAI KAMASZ — MAI KAMASZREGÉNY

Tolna megye kulturális és társadalmi szervei és a Magyar Írók Szövetsége
gyermek- és ifjúsági irodalmi szakosztálya hagyományos rendezvényét, a Szek-
szárdi beszélgetéseket 1989 őszén Budapesten rendezték meg, Mai kamasz —
mai kamaszregény címmel. A kétnapos konferencián több, a kamaszvilágot ta-
nulmányozó szakma képviselői fejtették ki álláspontjukat. A folyóirat olva-
sói számára a szaktudomány speciális aspektusának fényében adok számot a
tanácskozásról.

Ranschburg Jenő pszichológus a korosztály sajátosságairól szóló legújabb
álláspontokat ismertette — különös tekintettel a kamasz autonómiavágyára és
autonómiaateremtő cselekvéseire. Sajátos illusztrációját adta később e folya-
matnak — részben vitázva is az előadóval — Varga Domokos, amikor Fazekas
Mihályról, a Ludas Matyi múlt század-elői írójáról, a műből vett idézetekkel
bizonyította be, hogy mennyire pontos lélektani megfigyelésekkel ábrázolta
éppen a kamaszkor stációit.

Trencsényi László korreferátuma arról szolt, hogy a magyar regény isko-
lakritikai tradícióit (Móricz: Forr a bor; Ottlik: Iskola a határon; Czakó
Gábor: Iskolavár stb.) követve a hetvenes évek elejének gyermekirodalma mily
harcosan volt iskolakritikus (Hárs László, Gergely Márta, Petrovác István,
Nagy Katalin, Janikovszky Éva és Padisák Mihály), de ez a hevület a nyolcvan-
as évekre lecsendesülni látszik. Napjaink magyar kamaszírói számára az is-
kola időtlen jelenségeket hordozó intézmény, az iskolai konfliktusok és
diszfunkciók — némi rezignációval — elviselhetőek, egyáltalán nem idéznek
olyan mélységű tragédiákat, melyeket Nyilas Misi, Móricz Zsigmond hőse átélt.

Fekete Gyula, Bárány Tamás és mások a napjaink serdülőiben felerősödő
agresszivitást s más rossz tulajdonságokat soroltak drámai erővel — nem kis
felelősséget tulajdonítva ebben az állapotban a gazdasági válság felé rohanó